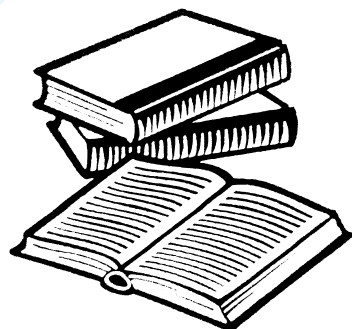

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:

ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2026

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Катерина Таран,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності АЗ Початкова освіта. Іноземна мова

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя

Науковий керівник: Барбашова Ірина Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри початкової і спеціальної освіти

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя

Актуальність. Тривалі воєнні дії на території України та агресивна тактика російської федерації суттєво ускладнили функціонування системи української освіти. Унаслідок постійної небезпеки освітнім закладам довелося змінити звичний формат роботи й адаптуватися до нових складних умов. Поряд із руйнуванням освітньої інфраструктури, зросла емоційна напруга серед усіх учасників освітнього процесу. Це, своєю чергою, є потужним конфліктогенним чинником і може спричинити появу конфліктних ситуацій. За таких умов конфліктологічна компетентність педагогів перестає бути лише невіддільною частиною їхньої педагогічної майстерності. Вона стає ефективним інструментом стабілізації освітнього процесу. Разом із тим, формування конфліктологічної компетентності педагогів неможливе без аналізу умов освітнього середовища, у якому їм доведеться працювати.

Метою дослідження є комплексний – науковий і емпіричний – аналіз стану проблеми формування конфліктологічної компетентності педагогів. Дослідження з визначення актуальних тенденцій формування конфліктологічної

компетентності вчителів здійснено шляхом аналізу наукової літератури, законодавства України, відомостей аналітичного звіту «Війна, освіта та соціальний капітал: 3 роки повномасштабного вторгнення» (2025) від фонду savED і Vox Populi agency, звіту UNICEF Ukraine Humanitarian Situation Report № 59.

Результати дослідження. Конфліктологічна компетентність за своїм змістом є одним зі складників професійних компетентностей педагога й означає готовність і здатність учителя забезпечувати безконфліктну продуктивну суб'єкт-суб'єктну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, здійснювати профілактику та конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації в межах особистісно орієнтованої діяльності [1, с. 20–21; 5, с. 58].

Державними документами, що встановлюють вимоги до компетентностей педагога є Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затверджений Наказом МОН № 1225 від 29.08.2024 року, та Закон України «Про освіту». Згідно з Професійним стандартом учителя, конфліктологічна компетентність не є окремою, а інтегрована в емоційно-етичну компетентність і здатність до партнерської взаємодії. Вона полягає в керуванні вчителем власними емоціями, у конструктивному реагуванні на стрес і конфліктні ситуації, сприянні порозумінню, застосуванні механізмів реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між учителем і здобувачем освіти [4].

У Законі України «Про освіту» (далі – Закон) також опосередковано визначені вимоги до конфліктологічної компетентності. Згідно зі статтею 54 Закону України «Про освіту» педагогічні працівники мають дбати про фізичне і психічне здоров'я здобувачів освіти, брати участь у забезпеченні та розвитку безпечного, здорового, інклюзивного та спеціального освітнього середовища, зокрема шляхом ненасильницької, безконфліктної комунікації [3].

Зауважимо, що конфліктологічна компетентність – це не додаткова професійна компетентність, а базовий інструмент виживання та розвитку закладу загальної середньої освіти особливо в умовах воєнного стану.

Дані Аналітичного звіту фонду SavED «Війна, освіта та соціальний капітал» (2025) та звіту UNICEF Ukraine Humanitarian Situation Report № 59 (2025) характеризують багато важливих чинників, від яких залежать тенденції формування конфліктологічної компетентності педагогів у сучасних умовах. Однією з причин появи конфліктів в освітньому середовищі є відсутність навичок безконфліктної комунікації, набутої в процесі педагогічної взаємодії між здобувачами освіти та вчителем. Відповідно до Звіту UNICEF у грудні 2024 року 57% дітей, зарахованих до закладів загальної середньої та дошкільної освіти, навчалися онлайн або в змішаному режимі. До грудня 2025 року ця цифра зменшилася та становила 49%. Проте швидке погіршення безпекової ситуації в поєднанні з інтенсивними ударами по енергетичній інфраструктурі призвело до того, що очні заняття були припинені, а деякі навчальні заклади зупинили навіть дистанційне навчання й оголосили канікули [6, с. 4].

За результатами дослідження фонду SavED учні, які здобувають освіту очно або в змішаному форматі, частіше демонструють високий рівень соціальної інтегрованості та відчуття належності до шкільного середовища [2, с. 70]. Ця проблема диктує необхідність переорієнтації вчителів з традиційної дидактики на інструменти фасилітації та медіації, викликає необхідність опанування технік деескалації в умовах обмеженого невербального зв'язку. Водночас є потреба в проектуванні віртуальної спільноти з ефектом живої комунікації, наприклад, віртуальні кімнати психологічного розвантаження, у яких діти можуть вільно обмінюватися своїми емоціями. Це має важливе значення для зменшення кількості конфліктних ситуацій, зокрема в онлайн-просторі.

Одним з суттєвих освітніх перешкод під час воєнних дій є психоемоційні чинники – хронічне відчуття небезпеки, стрес, тривожність, що також негативно впливають на створення безпечного освітнього середовища.

За даними Звіту UNICEF 73% дітей повідомляють, що не відчувають себе в безпеці. Кількість дітей, що мають підвищений або високий рівень стресу зросла з 28% у 2024 році до 37% у 2025 році [6; с. 3]. Такі стани провокують емоційне відсторонення, підвищену тривожність і зміни в поведінці, що в поєднанні з

високим рівнем тривожності в 74% вчителів [2; с. 83] стає критичним підґрунтям для виникнення конфліктів.

За таких умов навички емоційної саморегуляції та психологічна стійкість, що є складниками конфліктологічної компетентності [2; с. 20], стають базовою умовою професійної придатності вчителя, адже лише здатність відновлювати власний ресурс і вміння надавати психосоціальну підтримку дозволяє зупинити ескалацію напруги та забезпечити емоційну безпеку в освітньому середовищі. Як результат – зменшити кількість педагогічних конфліктів унаслідок їх попередження та ефективного розв'язання.

Аналіз емпіричних даних Звіту saVED в українській освіті констатує певну імітацію комунікативного добробуту. Можна простежити певну асиметрію сприйняття рівня взаємодії між учасниками освітнього процесу. Якщо 86% педагогів оцінюють рівень взаємодії з учнями як високий, то 46% учнів вказують на певний дефіцит підтримки. Схожа тенденція є наявною і в оцінці закладу загальної середньої освіти як середовища згуртування: позитивну відповідь дають 86% учителів і лише 42% учнів. [2; с. 63; 69] Така «імітація комунікативного добробуту» є наслідком недостатньої професійної рефлексії вчителів, що трансформує потенційні зіткнення інтересів у латентні конфлікти. Це створює тривалі деструктивні наслідки для освітнього простору та потребує розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх вчителів у процесі їх професійної підготовки.

Висновки. Отже, в умовах сучасних викликів формування конфліктологічної компетентності стає стратегічною умовою життєздатності всієї освітньої системи. Виокремлені актуальні тенденції, а саме – глибока криза довіри та існування психоемоційних бар'єрів в освіті диктують необхідність перегляду підходів до змісту й організації процесу професійної підготовки майбутніх педагогів. Перехід від формального викладання до реального партнерства, побудованому на глибокій професійній рефлексії, емпатії та здатності вчителя долати розриви в сприйнятті педагогічної взаємодії, створює простір для відкритого діалогу та підтримки кожного здобувача освіти. Для трансформації

підготовки майбутніх педагогів учені пропонують упроваджувати в освітній процес закладів вищої освіти вибіркові дисципліни та практичні тренінги, зосереджені на розвитку навичок фасилітації, медіації та емоційної саморегуляції. В основу таких курсів має бути покладена не суха теорія, а застосування практичних прийомів профілактики та розв'язання педагогічних конфліктів. Основний акцент доцільно робити на відпрацюванні реальних конфліктних сценаріїв і опануванні інструментів діагностики психоемоційного стану учнів. Такий підхід дозволить майбутнім педагогам долати явища декларативної соціальної згуртованості та професійно забезпечувати психологічну безпеку освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Бартків О., Дурманенко О., Дурманенко Є. Конфліктологічна компетентність майбутнього педагога в системі професійних компетентностей. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. № 4. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.3>
2. Війна, освіта та соціальний капітал. 3 роки повномасштабного вторгнення : аналітичне дослідження / БФ «savED» ; за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Київ, 2025. 132 с. URL: <https://saved.foundation/diialnist/doslidzhennia-v-haluzi-osvity/> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.03.2026).
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 29.03.2026).
5. Пухно С. В. Технології формування конфліктологічної культури майбутнього вчителя під час навчання в закладі вищої освіти. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2024. № 2. С. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.2.11>

6. ЮНІСЕФ Україна. Гуманітарний звіт про ситуацію № 59 (підсумки року) : звітний період: 1 січня – 31 грудня 2025 р. Київ : ЮНІСЕФ, 2025. 10 с.
URL: <https://www.unicef.org/documents/ukraine-humanitarian-situation-report-no-59-end-year-31-december-2025> (дата звернення: 27.03.2026).

<i>Петровська Ольга</i> ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА.....	1039
<i>Потапенко Ірина</i> ПСИХОТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	1042
<i>Скринник Віталій</i> ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	1047
<i>Слюсар Вікторія</i> ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	1053
<i>Таран Катерина</i> АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	1057
<i>Тукумбетова Алла</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ.....	1063
<i>Цвігун Олена</i> ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ.....	1070
<i>Ципнятов Данііл</i> ПРОФЕСІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	1073
<i>Чжан Мен</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ НЕВЕРБАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИК.....	1076
<i>Чопенко Аліна</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	1081
<i>Шевченко Даріна</i> ЗМІСТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	1085
<i>Шовкун Іванна</i> ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	1088